

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сумський державний університет

В останні десятиріччя серед факторів економічного зростання національних економік і окремих організацій на перші місця вийшли інноваційні і їх роль неухильно зростає. Одне з чільних місць серед цих факторів займає інноваційна культура, яку у загальному випадку слід розглядати як соціокультурний механізм регулювання інноваційної поведінки людини: на державному рівні; на рівні окремої організації. В дослідженнях зарубіжних науковців [1] вказано найважливіші фактори активізації процесів створення і впровадження радикальних інновацій (у порядку зниження їх важливості): інноваційна культура організації; інноваційна культура суспільства; кадри, фінанси і т.д. Їх висновки базуються на результатах аналізу інноваційної діяльності 759 компаній, що працюють на 17 найбільших ринках. Аналіз свідчить, що провідні у соціально-економічному плані країни мають достатньо високий рівень інноваційної культури саме на національному рівні, вони сформували сприятливі умови для інноваційної діяльності, всіляко пропагують життєвий успіх інноваторів у всіх сферах людської діяльності (Генрі Форд, Стів Джобс, Білл Гейтс, Фердінанд Порше, Ф.Д. Рузвельт, Лі Куан Ю тощо), підтримують розвиток інноваційного бізнесу. В цих країнах в умовах, коли одним з основних факторів конкурентоспроможності бізнесу є його інноваційність, є достатньо високий рівень інноваційної культури суспільства, стимулюється і розвиток інноваційної культури окремих організацій. На противагу світовим тенденціям в Україні спостерігається достатньо низький рівень інноваційної культури як на національному рівні, так і на рівні окремих організацій (за незначними винятками) [2]. Це свідчить про невисокі перспективи переходу України на інноваційний шлях розвитку, оскільки в ній практично відсутня така важлива складова механізму формування інноваційно-сприятливого середовища як інноваційна культура. А це стримує прояви інноваційної поведінки людей практично у всіх сферах їх життєдіяльності.

Враховуючи викладене авторами висунуто ідею, що забезпечити умови для креативної, інноваційної поведінки людини у навчанні, науці, виробництві, у побудові кар'єри, у побуті, соціумі тощо можна на основі формування і розвитку інноваційної культури на рівні держави, яка є важливою складовою потенціалу інноваційного розвитку національної економіки і впливає на інноваційну активність підприємств та установ як її елементів [3, 4]. Формування національної інноваційної культури потребує комплексних досліджень і розробок, які лежать на перетині економіки (інноваційного менеджменту), соціології та психології (теорії мотивації), культурології (урахування особливостей інтересів культур і субкультур властивих Україні) тощо. Лише у цьому випадку можна цілеспрямовано формувати усі три складові інноваційної культури держави:

- *інноваційної*, що передбачає розробку нових типів інноваційної поведінки людини в умовах: зростання ступеня інформатизації суспільства; зростання ролі інформації і знань у науці, виробництві і побуті; розширення сфери застосування комп'ютерних інформаційних і телекомунікаційних технологій; різкого кількісного і якісного зростанні інформаційних і програмних ресурсів відкритого доступу; зростання ролі креативності людини як фактору її конкурентоспроможності на ринку праці, а також фактору конкурентоспроможності організацій й національних економік у цілому;

- *селективної*, що передбачає відбір кращих з новостворених чи запозичених моделей інноваційної поведінки людини з числа тих, які довели свою ефективність на практиці (або ж прогножуються перспективи їх впровадження);

- *трансляційної*, що передбачає закріплення і поширення відібраних кращих моделей інноваційної поведінки, розповсюдження інформації про них та особливості їх застосування,

їх результативність (для інноваторів, що створюють і/чи впроваджують/використовують інновації; для інших суб'єктів інноваційного процесу: виробників, споживачів, постачальників вихідних сировини і матеріалів, торгових і збутових посередників, кредитно-фінансових установ, державних і фінансових інституцій і т.п.) тощо.

Нижче, на рис. 1-3 подано результати експертної оцінки елементів окремих складових інноваційної культури суспільства за шкалою 1-10 (побудовано за даними [2]).

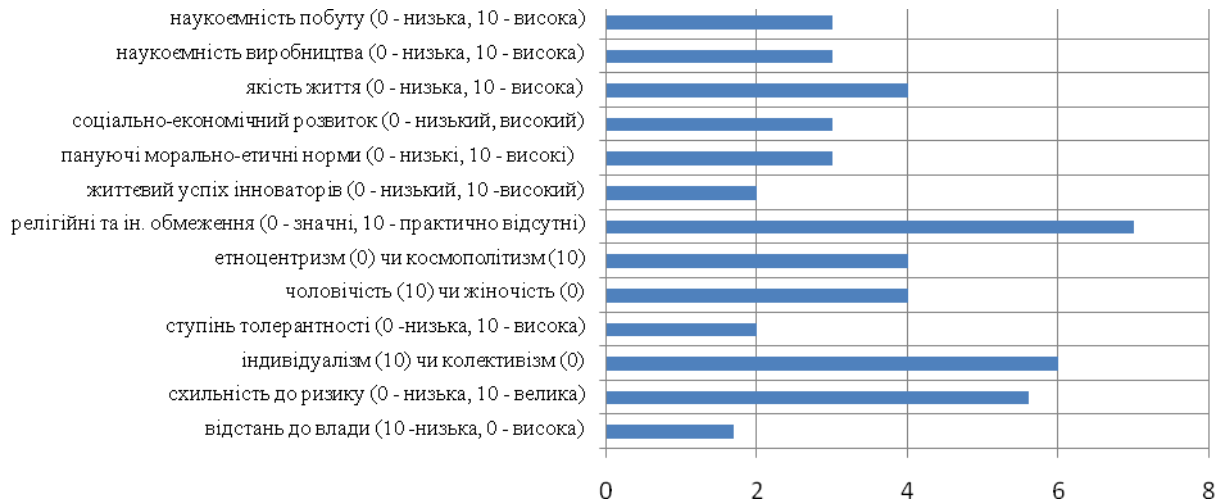

Рис. 1. Інноваційна складова інноваційної культури суспільства

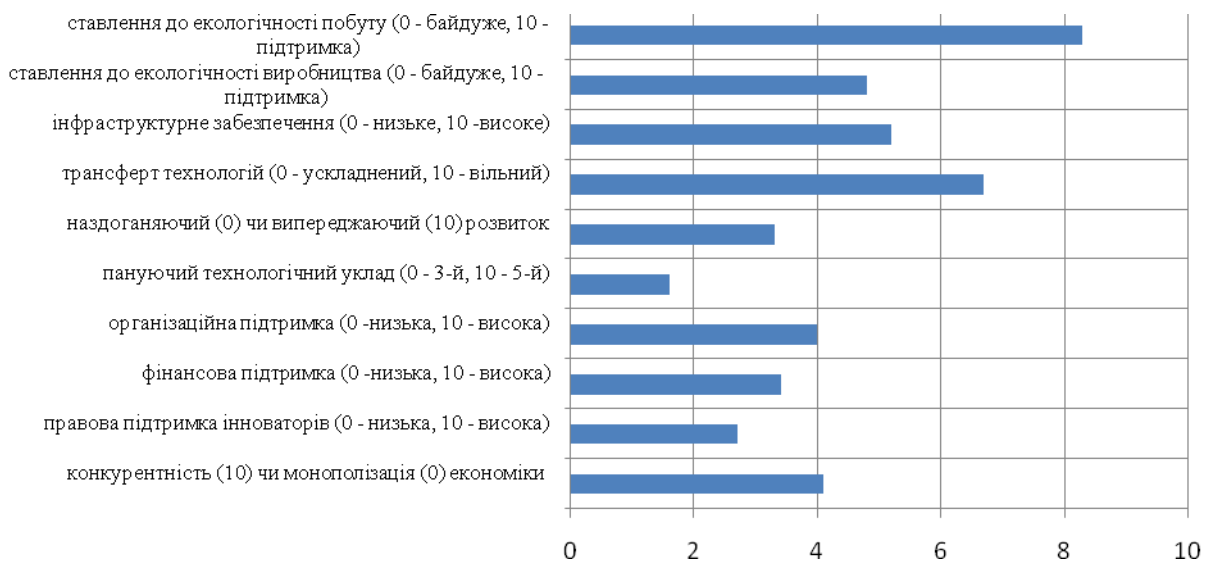

Рис. 2. Селективна складова інноваційної культури суспільства

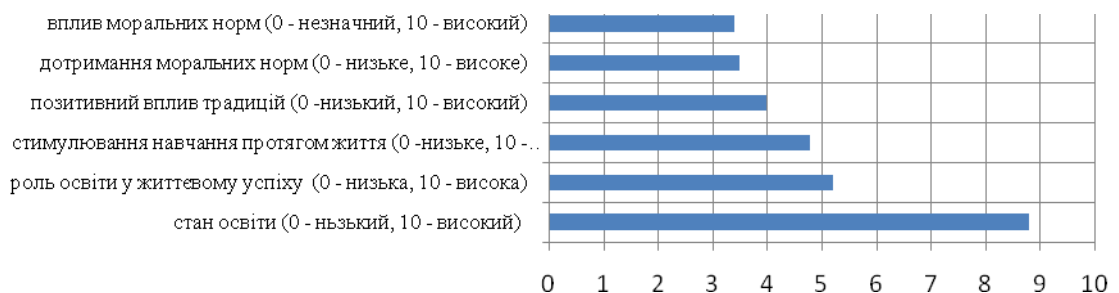

Рис. 3. Трансляційна складова інноваційної культури суспільства

У якості експертів виступали представники підприємств і установ, а також науковці Сумської області, яких цікавлять питання діагностики і управління розвитком інноваційної культури. Діаграми, що подані на рис. 1-3, надають можливість не тільки оцінити поточний стан інноваційної культури суспільства в Україні, але і визначити напрями її посилення за окремими елементами і складовими (чим менша оцінка, тим більше уваги слід приділяти розвитку відповідного елемента чи складової).

Слід зазначити, що інноваційна культура суспільства є важливою, проте не єдиною складовою інноваційно-сприятливого середовища. Схема взаємодії складових середовища сприятливого до інноваційної діяльності подана на рис. 3. Її формування потребує відповідно спрямованої інноваційної політики.

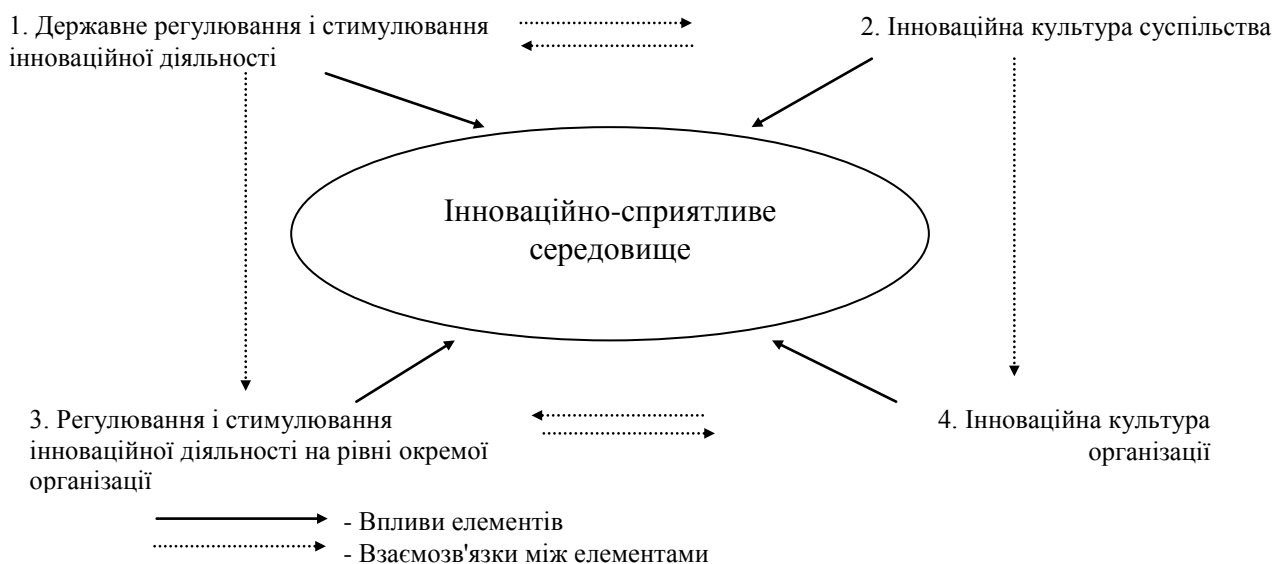

Рис. 4. Взаємодія складових механізму формування інноваційно-сприятливого середовища на макро- і макрорівнях [2]

Її формування слід здійснювати відповідно до наступних засадничих принципів [3]:

- чітке визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку з урахуванням наявного потенціалу інноваційного розвитку, наявних і перспективних тенденцій розвитку НТП, тенденцій змін споживчого попиту (або можливостей його формування – для піонерних інновацій);

- орієнтація економіки держави на реалізацію стратегії випереджаючого інноваційного розвитку [5], яка передбачає не повторення шляху, яким інші країни вже пройшли і зайняли при цьому міцні позиції на національних і світових ринках, а рухатися, безперечно, у руслі світових тенденцій, обирати власний шлях, знаходити і реалізувати свої потенційні переваги, займати провідні позиції в тих галузях діяльності, де є необхідні і достатні умови;

- безперечне забезпечення конкурентних умов господарювання, аж до примусового поділу підприємств та установ, які займають монопольне становище на ринку (наприклад, як у США);

- жорстке дотримання залежності благополуччя власників підприємств та установ, їх менеджменту, ІТР та робітників лише від результативності діяльності, яка оцінена їх споживачами і діловими партнерами, а не від доступу до бюджету, приналежності до органів влади та ін.;

- обов'язковість державного фінансування НДДКР у встановлених законом обсягах;

- фактичне, а не декларативне стимулювання фінансування науки і інноваційних розробок бізнесом, недержавними фондами і приватними особами;

- стимулювання інноваційного бізнесу, впровадження інноваційних розробок у інноваційну продукцію через ринкові механізми;
- державна підтримка формування і розвитку інноваційної інфраструктури;
- розвиток якісної і доступної системи вищої освіти, інтеграція зусиль держави, ВНЗ і бізнесу для забезпечення високої конкурентоспроможності вітчизняної економіки на вітчизняних і зарубіжних ринках за рахунок інноваційних факторів;
- впровадження формалізованих з жорсткими правилами і термінами, у яких до мінімуму зведений людський фактор, механізмів і процедур отримання державного фінансування, підтримки, пільг, компенсацій та ін. для інноваторів;
- безумовний захист прав на об'єкти інтелектуальної власності, скорочення терміну отримання відповідних документів. Неможливість відчуження прав інноваторів окрім як за їх згодою;
- формування і розвиток інноваційної культури, як складової системи механізмів формування інноваційно-сприятливого середовища (рис. 4), у т.ч. її окремих складових та їх елементів (рис. 1-3).

З рис. 4 слідує, що успіх формування інноваційно-сприятливого середовища і, відповідно, інноваційної діяльності, потребує узгодженої взаємодії інструментів і методів розвитку інноваційної культури на національному рівні та рівні окремої організації. На рис. 5 подано матрицю, що дозволяє оцінити шанси на успіх різних типів інновацій у залежності від співвідношення рівні рівнів інноваційної культури суспільства і організації-інноватора.

Рівень інноваційної культури суспільства

		Високий	Середній	Низький
Рівень інноваційної культури організації	Низький	Поліпшуючі	Проблемний варіант	Шансів на успіх немає
	Середній	Ординарні	Ординарні або поліпшуючі	Поліпшуючі
	Високий	Радикальні	Радикальні	Ординарні або поліпшуючі

Рис. 6. Матриця доцільності впровадження різних типів інновацій [6]

Її практичне застосування дозволить цілеспрямовано управляти інноваційною діяльністю окремих підприємств і установ, обґрунтовано визначати ступінь радикалізації розроблюваних ними інновацій.

Узагальнюючи викладене слід зазначити, що отримані результати поглиблюють теоретико-методологічні засади створення дієвих механізмів формування інноваційно-сприятливого середовища. Зокрема, авторами уточнено структуру складових, а також роль і місце інноваційної культури суспільства в системі механізмів формування інноваційно-сприятливого середовища. Виконано оцінку стану елементів її окремих підсистем, що може бути використано як обґрунтування системи першочергових заходів, спрямованих на їх розвиток, а разом з тим і інноваційної культури суспільства у цілому. Окреслено комплекс принципів формування інноваційно-сприятливого середовища в Україні. Показано, що

ринковий успіх конкретних типів інновацій залежить від співвідношення рівнів інноваційної культури суспільства і конкретної організації інноватора.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розроблення і обґрунтування системи інструментів і методів управління формуванням і розвитком інноваційної культури суспільства, її окремих підсистем і їх елементів.

Література

1. Развитие инновационной культуры предприятия [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://constructor.ru/uspex/razvitie-innovacionnoj-kultury-predpriyatiya.html>.
2. Шипуліна Ю.С. Інноваційна культура як основа сприятливого середовища інноваційного розвитку організації: методичні засади оцінки // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 1. – С. 236-246.
3. Ілляшенко С.М. Методологічні засади формування комплексного механізму управління потенціалом інноваційного розвитку / С.М. Ілляшенко // Механізм управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств: монографія / за ред. к.е.н., доцента Ю.С. Шипуліної. – Суми: ТОВ "ДД "Папірус", 2012. – С. 52-73.
4. Шипуліна Ю.С., Ілляшенко Н.С. Засади комплексного механізму формування інноваційно-сприятливого середовища на підприємстві // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". - 2014. - № 6 (частина 3). - С. 229-233.
5. Ілляшенко Н.С. Формування теоретичних засад випереджального розвитку на рівні країни та підприємства / Н.С. Ілляшенко // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 5-6. – С. 78-81.
6. Ілляшенко С.М. Факторний аналіз стану інноваційної культури підприємства / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна // Економічний часопис XXI, 2014. - № 3-4. - С. 31-34.

ІЛЛЯШЕНКО СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, ШИПУЛІНА ЮЛІЯ СЕРГІЇВНА, ІЛЛЯШЕНКО НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджені роль і місце інноваційної культури суспільства у системі механізмів формування в Україні середовища сприятливого для інноваційної діяльності. Уточнено склад і функції її окремих підсистем. Виконано оцінку елементів підсистем інноваційної культури суспільства, що дозволяє обґрунтовано впроваджувати систему заходів, спрямованих на її розвиток. Запропоновано систему засадничих принципів формування в Україні інноваційно-сприятливого середовища. Запропоновано рекомендації щодо раціонального вибору ступеня радикалізації розроблюваних конкретною організацією інновацій залежно від співвідношення рівня її інноваційної культури і інноваційної культури суспільства у цілому.

ИЛЛЯШЕНКО СЕРГЕЙ НИКОЛАЕВИЧ, ШИПУЛИНА ЮЛИЯ СЕРГЕЕВНА, ИЛЛЯШЕНКО НАТАЛИЯ СЕРГЕЕВНА ИННОВАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ МЕХАНИЗМ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Исследованы роль и место инновационной культуры общества в системе механизмов формирования в Украине благоприятной среды для инновационной деятельности. Уточнен состав и функции ее отдельных подсистем. Выполнена оценка элементов подсистем инновационной культуры общества, которая позволяет обоснованно внедрять систему мероприятий, направленных на ее развитие. Предложена система основополагающих принципов формирования в Украине инновационно-благоприятной среды. Предложены рекомендации относительно рационального выбора степени радикализации разрабатываемых конкретной организацией инноваций в зависимости от соотношения уровней ее инновационной культуры и инновационной культуры общества в целом.

ILLIASHENKO SERGII MIKOLAYOVICH, SHYPULINA YULIYA SERGIIVNA,
ILLIASHENKO NATALIYA SERGIIVNA
INNOVATIVE CULTURE AS A SOCIOCULTURAL MECHANISM FOR INITIATING
THE INNOVATIVE ACTIVITY

The role and place of society's innovative culture was analyzed through the system of mechanisms of favorable innovative environment formation in Ukraine. The structure and functions of its individual subsystems was specified. The estimation of the subsystems elements of a society's innovative culture was performed, allowing the implementation of reasonable activities aimed at its development. The system of fundamental principles of forming the innovative environment in Ukraine was suggested. The authors advanced recommendations for choosing the rational degree of radicalization of innovations for a particular organization depending on the ratio of the organization's innovative culture and innovative culture of the society in general.

Illiasenko.s@gmail.com

Ілляшенко С.М. Інноваційна культура суспільства як соціокультурний механізм активізації інноваційної діяльності / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипуліна, Н.С. Ілляшенко // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки: Матеріали XX міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 7-11 вересня 2015 р. Том 1. Частина 1 / Національна академія наук України, Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, Київ-Одеса, 2015. - С. 138-143.